

- Milyen hangulatú a szókapcsolat?
(ellentétes)
(szörnyű – komor)
(gyermek – gyöngéd, meleg)

III. Összefoglalás:

- Mit akart Arany elérni, hogy ilyen ellentétes tulajdonsággal ruházta fel hőseit (meggyűlöltetni a sötét jellemű nemest – az elnyomottat pártfogolni kell)
- Milyen szerkezeti résznek nevezzük a 2. éneket? (bonyodalom)
- Milyen kifejezőeszközökkel tette szemléletessé, hangulatosá Arany János az 1–2. éneket?
- Az óra befejezéseként olvassatok fel néhány szép költői gondolatot!

Olvadási készségfejlesztés, az irodalmi művek szépségének megálatatása.

Vázlat:

Arany: Toldi 2. ének

1. „Holmi kis vásárnál népesebb a konyha”

2. „György van itthon...”

nagyúr
gazdag
büszke
irigy
rideg
gonosz
gyáva

Miklós

„Lelke gyűlölségén erőt vesz valami...”

„Elmegyek én...”

H. f.: Az 1–2. ének szép kifejező olvasása, elemzése, a költői, kifejezőeszközök felismerése, alkalmazása az elemzésben.

SALGA ATTILA

Eger, Ho Si Minh Tanárképző Főiskola

Lehetne életszerűbben

A pedagógiai sajtó hasábjain gyakran esik szó nyelvoktatásunk hiányosságairól. Hibákról írunk, de igyekszünk egyoldalúan a szaktanárra vagy a tanulókra hárítani az elégtelenség okát. (Lásd például: Szilárd Ádám: Nyugtalanító tünetek c. cikkét. Köznevelés, 1974/6.) Nem tagadjuk: ők, együtt és külön-külön is a várt sikerek zálogát jelentik, a probléma azonban az okok sokrétűségére vezethető vissza.

Társadalmunk jogos igénye valóban az, hogy az iskolapadokból idegen nyelveket jól vagy közepesen ismerő tanulók kerüljenek ki. Ugyanaz az igény azonban a többi tárgy esetében is fennáll. Vajon gondoltunk-e már arra, hogy a nyelvtudás „szintje” a matematikában a gyökvonáshoz, a négyzetreemeléshez, kémiában a szénhidrogének ismeretéhez hasonlítható? Az összevetés – úgy érezzük – *jogos*, ha nem is

egészen pontos. Kérdés, érettségi után – vagy négy-öt évvel később – melyik tárgy fenti „elsajátított” ismeretanyagát tudja az „átlag” középiskolai tanuló jobban visszaadni? Véleményünk szerint, nyelvoktatásunk pozitívumai és negatívumai körülbelül azonos szinten vannak más tárgyak eredményeivel és hibáival, s ha a nyelvoktatással mégis több a „baj”, – ez látszólagos: a nyelvtanulás a társadalmi élet, a közvélemény állandó fókuszában van, s a *támasztott követelmények* – a szerény lehetőségekhez képest – *magasak*.

Az idegen nyelvi készségeknek mint új jelzőrendszernek a kialakítása olyan feladat, amelyhez hasonló bonyolultságú talán egyetlen más tárgy esetében sem találunk. Ennek ellenére, tanulóinknak heti néhány órában kell azokat megszerezni, igaz – ide kívánczik a „csattanó”

–, szerencsés esetben akár egy teljes évtized is rendelkezésükre áll.

A nyelvek tanítása során – például az orosz nyelv esetében – eleget kell tennünk a művelődési (országismeret), a gyakorlati (nyelvismeret) és a nevelési feladat (eszmei-politikai nevelés) követelményeinek. Aligha van az általános és középfokú oktatásban még egy olyan tárgy, amely oktatásánál társadalmunk ilyen komplex és sokrétű feladatkör megoldását kívánja. A hibalehetőség, természetesen, nagyobb, s hibázni veszélyesebb is, hiszen a követelmények szoros, elválaszthatatlan kapcsolatban állnak egymással, így az egyik sikertelenség feltétlenül maga után vonja a másikat.

Az iskola és az élet kapcsolatában jelentős változást hozott a beszéd (parole) fontosságának elismerése a nyelvvel (langue) szemben. A 30–40 fős osztályokban, heti három óra mellett, amikor egész évben, egy-egy tanuló töredékfeleleteinek és tömönadatainak időtartama átlagosan 25–30 percre tehető, gyakorlatilag nem beszélhetünk a beszéd „elsődlegességéről”. (Természetesen ezt az osztályok magas létszáma, anyagi kérdések, tanárihiány, teremhiány stb. is befolyásolják.)

Fontos szerepet játszik itt is, mint más tárgyaknál, a tanár személye, egyénisége. Nem közböbs, hogy mennyire tudja „emberközébe” hozni a tárgyat, hogyan tud nevelni, hogyan tudja felkelteni a tanulók érdeklődését. Az elégtelen osztályzatok magas száma vagy éppen a túlzott liberalizmus – ami, sajnos, gyakori jelenség – természetesen, nem szolgálhatják a nyelv „népszerűsítését”.

Nincs szándékunkban minden egyes gátló tényezőt felsorolni, s ezt két okból tesszük: egyrészt, rövid, „emlékeztető” jellegű írásban erre nem vállalkozhatunk; másrészt egyáltalán nem akarjuk azt a látszatot kelteni, hogy idegen nyelvtanításunk válságban van. Az azonban kétségtelen, hogy *előbbre kell* lépünk. Hogyan? Régóta ismert és alkalmazott „csodaszer” segítségével: a nyelvtanítás életszerűségében, a motivációs tényezőkben rejlő lehetőségek tervszerű, maximális kihasználásával.

Motivációra van szükség, mert motivációs nyelvtanulás nélkül érdektelenek, céltalanok és gyakorlati szempontból felhasználhatatlanok a megszerzett ismeretek. Magoltató, évszázados módszerek mellett (szókérdés, könyv nélküli) ne csodálkozzunk, ha tanulóink „ezt kell szeretni”-vel határozzák meg a tárgyhoz való viszonyukat.

Életszerűsége, szituációra „épülő” nyelvtaní-

tásra van szükség, s ez a hatékonyság másik legfontosabb kulcsa. Puskin vagy Rozsgyesztvenszkij verseit (néhány versét) tanulóink általában jól ismerik, jelentős százalékuk azonban 6–8 évi nyelvtanulás után sem tud grammatikailag helyesen egy pohár vizet kérni. (Ez az „értékmérő közhely” kívánkozik most ide.)

Vajon az üzemekbe, téveszekbe látogató külföldi delegációk (turistacsoportok) fogadói és az iskolaigazgatók minden esetben kihasználják a „nyelvi életszerűség” diktálta lehetőségeket?

Miért ne lehetne élni azzal a lehetőséggel – az MM hozzájárulásával –, hogy tanulóink alkalomadtán, rövidebb-hosszabb időre találkozzanak a hazánkban tanuló pajtásokkal? Hogy az úttörőmozgalom keretén belül, esetleg próbakövetelményként (így „hivatalos” formában), sor kerüljön csereüldésre? Egy-egy mozgalom vagy felhívás keretében a MUOSZ, a KISZ nagy szerepet vállalhatna az idegen nyelvű diáklevelezés kiszélesítésében. Tapasztalataink szerint, a személyes találkozások, beszélgetések, levélváltások után – még ha az a tanulók részéről csupán néhány tömönadat gyakorlására korlátozódik is, hallatlan mértékben nő aktivitásuk, lelkesedésük és tudásvágyuk. Csak ilyen szituációban – a nyelv és a mindennapi élet szoros kapcsolatában – látja ve a tanulók többsége a nyelvtanulás szükségességét és hasznosságát.

„Kis nemzet vagyunk.” Ma már közhelynek számít, mint ahogy az is, hogy a finnugor nyelvcsaládkhoz tartozó magyar nyelvünk szinte elvész a szláv (azaz: indoeurópai) nyelvek tengerében. Oroszul, németül, angolul, franciául, spanyolul – s még sorolhatnám a nyelveket! – vagyunk kénytelenek tanulni ahhoz, hogy elérjük egyéni céljainkat (utazás, valamely népkultúrájával való megismerkedés), s hogy ezzel szocialista államunk egyik célkitűzésének is eleget tegyünk: idegen nyelven is népszerűsítsük hazánkat, előmozdítsuk a népek békéjét és barátságát.

Az idegen nyelvek intézményes oktatása jogosan áll társadalmunk érdeklődésének középpontjában. Különösen igaz ez a kötelezőként tanított *orosz nyelv* esetében, amely nemcsak második jelzőrendszert képvisel, hanem a szocializmust, a kommunizmust, a békeharcot, *oktatása tehát politikai kérdés* is.

Nagy szükség lenne arra, hogy idegen nyelvtanításunk hibáit és erényeit országosan feltérképezzük, összevessük, s – a *céltudatos* nyelvtanítás gátló tényezőinek megszüntetése után – *előbbre lépessünk*.

